

Voor de restauratie

Na de restautie

**Conservatie van een vaandel:
Socialistische Harmonie Vooruit 1886**

Annie Geysens, Amsab-ISG

In het kader van het Max Wildiersfonds kreeg Amsab-ISG de mogelijkheid om enkele vaandels en vlaggen te conserveren. Een daarvan was deze van de Socialistische Harmonie Vooruit van 1886. Het vaandel heeft centraal een met eikenlof en palmtakken rijkversierde cirkel met daarin kruiselings twee bazuinen en een partituur. Eronder, op de banderollen staat de naam van de organisatie. Links en rechts van de plaatsnaam prijkt een gestileerde bloem met kwast. Ter afwerking zijn er links en rechts een palmtak en onderaan een goudkleurige bias en franjes, in de top van het vaandel een ster met stralenkrans. Los, bovenop de top van het vaandel en eveneens afgewerkt met goudkleurige bias en franjes ziet men een stukje fluweel met onder een Frygische muts en tussen de schalen van een weegschaal, een partituur en links en rechts een gouden palm. Dit fluwelen vaandel ligt reeds jaren in het depot van Amsab-ISG en was dringend aan restauratie toe. Door de beperkte ruimte lag het vaandel al die tijd dichtgevouwen en zag het er nog redelijk goed uit. Toen het opengelegd werd, bleek het aan de linkerkant echter zwaar beschadigd, waarschijnlijk door water en vocht. Het fluweel is verdwenen en het reliëfborduurwerk is geoxydeerd. De goudkleurige bias en de franjes zijn gedeeltelijk verdwenen en eveneens geoxydeerd. Over het gehele vaandel toont het fluweel slijtageplekken en op sommige plaatsen is de pool verdwenen. De pailletten van de stralenkrans hangen los en enkele zijn verdwenen. De gouddraad naast de cirkel is los of verdwenen. In de banderol onderaan hangen de zilverkleurige draden los. De losse top van het vaandel is stoffig, de draadjes van de Frygische muts hangen los. Door het jarenlange hangen heeft de top een verkeerde spanning en de goudbias heeft daar onder te lijden gehad. De voering van zowel top als vlag is erg versleten, heeft mottengaten en is erg vuil.

Detail voor en na restauratie

Voordat aan de restauratie werd begonnen, werd het vaandel gefotografeerd, zowel voor- als achterzijde en alle details. De top bovenaan werd er afgehaald en apart geconserveerd, de kwasten werden verwijderd. Vermits het vaandel erg stoffig was werd het voorzichtig gestofzuigd, waarbij de pool van het weefsel loskwam.

Het vaandel werd volledig uit elkaar gehaald. De goudkleurige bias en de franjes die vasthingen aan de voering werden er afgehaald. Na het verwijderen van de goudkleurige bias bleken de zijkanten uit twee lagen fluweel te bestaan. De naden zijn weggestoken onder het bias, deze zijkanten werden apart geconserveerd en later terug aangenaaid. Daarna konden de franjes verwijderd worden, waarbij zichtbaar werd dat er in het middenstuk aan beide zijden een stuk rode stof is genaaid. Dit was waarschijnlijk nodig om de franje de nodige steun te geven om aan het fluweel te naaien. De zijstukken werden voorzichtig losgemaakt. Daaronder zat kapok, gebruikt om het vaandel, wanneer het geplooid is, wat meer volume te geven.

Het vaandel werd dan voorzichtig omgedraaid. Het werd nog gesteund door een houten stok, bekleed met hetzelfde materiaal als de voering. Die stok was aan de voering genaaid, maar had een verkeerde trekkracht zodat de voering op deze plaatsen gescheurd is. De voering werd er afgehaald.

Een vaandel bestaat uit verschillende lagen, dit kan zowel karton, krantenpapier of linnen zijn, om het fluweel en het zware reliëfborduurwerk de nodige steun te geven. Na het verwijderen van de voering kwamen deze verschillende lagen te voorschijn. Eerst een karton, gekleefd op fijn linnen; op dit karton stond een ontwerp van een ander vaandel. Na het weghalen kwam er jute te voorschijn waarop een stuk krant was gekleefd. De krant dateert van augustus 1899. Het vaandel is dus in dat jaar gemaakt en is ingehuldigd in september 1899. De jutevoering was op verschillende plaatsen beschimmeld en werd dus losgemaakt en weggehaald. Daarna kwam er wit linnen te

voorschijn, dit was samen met het reliëfborduurwerk aan het fluweel genaaid. Dit wit linnen werd gestofzuigd en ontsmet met ethanol, direct gedroogd met de föhn zodat er geen kringen ontstonden op het linnen of op het fluweel.

Het vaandel werd teruggedraaid, de zijkanten en naden werden gladgelegd door middel van koude stoom en glazen plaatjes. De goudkleurige bias en het reliëfborduurwerk werden gereinigd met een chemische oplossing.

Ondertussen is er fijn linnen en tweedraads zijde geleverd in de kleur van het vaandel. Het wit linnen aan de zijkanten werd weggeknipt, het is anders niet mogelijk het nieuwe gekleurde linnen ertussen te leggen. Op dit linnen werd het vaandel gefixeerd met spansteek met tweedraads zijde. Er werd een patroon getekend om de vorm van het vaandel te vervolledigen en er onderaan een mooie ronding aan te geven.

Het gouden weefsel in de cirkel hing op verschillende plaatsen los of was verdwenen. Ter vervanging werd er zijdemousseline geleverd in de kleur van het weefsel, op vorm geknipt en met tweedraads zijde onder de gouddraad genaaid. Er werd een nieuwe rode zijden draad gespannen en gefixeerd. De gouddraad rond de middencirkel werd gefixeerd met zesdraads zijde. De losse draden in de banderol werden gefixeerd met tweedraads zijde en spansteek. Het losse reliëfborduurwerk werd vastgenaaid. De pailletten werden een per een terug gefixeerd op het fluweel. De zij-uiteinden van het vaandel werden gladgelegd door middel van koude stoom en glazen plaatjes; ze werden apart op linnen gefixeerd en terug aan het vaandel genaaid. De goudkleurige bias werd teruggeplaatst.

De langwerpige driehoekige zijstukken die het vaandel zijn vorm geven, werden gladgelegd met koude stoom en glazen plaatjes, en op linnen in de kleur van het vaandel gefixeerd. Daarop kwam er een laag wattine en daarop gewassen grijs linnen; de zijstukken werden terug aan het vaandel genaaid. De goudkleurige metaaldraad werd teruggeplaatst, evenals de kwasten.

Het vaandel is te fragiel om ooit nog gebruikt te worden, het was dan ook niet nodig om opnieuw zoveel verschillende lagen tussenvoering te gebruiken. Eerst werd het vaandel gefixeerd op gewassen grijs linnen, daarna werd er een laag wattine gelegd, die met grove steken voorzichtig aan het vaandel genaaid werd. Als laatste werden de goudkleurige bias en de franjes aangenaaid en dan de voering.

Bij de conservatie van de top werd op dezelfde wijze te werk gegaan. Eerst werd de voorzijde gestofzuigd, daarna werd de voering weggehaald. De goudkleurige bias en franjes werden er afgehaald en ook de tussenvoering. De randen werden gladgelegd met koude stoom en glazen plaatjes. De losse draden werden vastgelegd. De goudbias en het reliëfborduurwerk werden gereinigd met een chemische oplossing. Gewassen grijs linnen werd gebruikt als tussenvoering en ondersteuning. Goudbias en franjes werden er terug aangenaaid, evenals een nieuwe linnen voering. De top werd terug aan het vaandel bevestigd.

Het was een leuk werk om dit vaandel in eer te herstellen, jammer dat het nu, in al zijn glorie, terug in de reserves van Amsab-ISG ligt en wacht...